

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 15.7.2008
KOM(2008)468 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI BEI REGIONŲ
KOMITETUI**

**BENDRAS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMAVIMAS.
Bendradarbiavimas siekiant veiksmingiau spręsti bendrus uždavinius
{SEC (2008) 2281}
{SEC (2008) 2282}**

(pateikta Komisijos)

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI BEI REGIONŲ
KOMITETUI**

**BENDRAS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMAVIMAS.
Bendradarbiavimas siekiant veiksmingiau spręsti bendrus uždavinius**

Ižanga

Investuojant į mokslinius tyrimus šiandien užtikrinama geresnė rytdiena tiek sau, tiek ateities kartoms. Europa turi ne tik daugiau investuoti į mokslinius tyrimus, būtina investuoti veiksmingiau, jei norima įgyvendinti jos skelbiamą viziją: subalansuota ir darni plėtra, ekonomikos augimo ir konkurencijos suderinimas su aukšta gyvenimo ir gyvenamosios aplinkos kokybe ir veiksmingos ES užtikrinimas visų valstybių narių piliečių labui.

Tai pripažįstama ir Lisabonos strategijoje skubiausiai vykdytinu jos tikslu nustatant perėjimą prie žinių visuomenės – kurios esmę sudaro mokslas, technologijos ir inovacijos – ir raginant daugiau ir geriau investuoti į mokslinius tyrimus. Kad pasiektų užsibrėžtų tikslų, Europa privalo atnaujinti pastangas. Visų pirma, ji turi būti pasirengusi drąsiai ir naujoviškai mąstyti apie tai, kaip organizuoti mokslinius tyrimus.

Šiame komunikate išdėstomas naujas ambicingas požiūris į tai, kaip sustiprinus bendradarbiavimą geriau panaudoti ribotas Europos moksliniams tyrimams ir plėtrai skiriamas lėšas. Nauja jame siūloma iniciatyva – bendras programavimas – žymi permainą bendradarbiavimo Europos mokslinių tyrimų srityje. Bendru programavimu numatomas savanoriškas valstybių narių partnerystės atgaivinimas, paremtas aiškiais principais ir skaidriu aukšto lygio valdymu. Stiprinant bendradarbiavimą tarp tų, kurie kuria ir valdo mokslinių tyrimų programas, siekiama padidinti nacionalinio viešojo mokslinių tyrimų finansavimo efektyvumą ir įtaką strateginėse srityse. Bendras programavimas visų pirma nukreiptas į viešąsias mokslinių tyrimų programas; tai reiškia viešųjų institucijų bendradarbiavimą. Taigi, savo pobūdžiu jis skiriasi nuo viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo, įgyvendinamo per tokias iniciatyvas kaip Bendros technologijų iniciatyvos¹. Vis dėlto pramonė ir kitos suinteresuotosios šalys turėtų dalyvauti konsultacijose ir konkrečių Bendro programavimo iniciatyvų įgyvendinime. Jos taip pat yra svarbios bendro programavimo naudos gavėjos.

Bendras programavimas turi galimybių tapti mechanizmu, kuris būtų bent jau toks pat svarbus kaip bendrosios programos Europos mokslinių tyrimų srityje, ir iš tiesų pakeisti europiečių nuomonę apie mokslinius tyrimus. Pateikiant šį naują požiūrį šiuo komunikatu aiškiai atsakoma į pasikartojančius Europos Vadovų Tarybos, Tarybos ir Europos Parlamento pastarųjų metų raginimus plačiau ir geriau vykdyti bendrą programavimą². Juo taip pat atsakoma į suinteresuotųjų šalių reikalavimus laikytis savanoriško, „iš apačios į viršų“ požiūrio, suderinto su strateginiu gairių nustatymu Europos lygiu, ir atsisakymą taikyti universalų (angl. *one-size-fits-all*) metodą.

¹ Atkreipti dėmesį: Bendroms technologijų iniciatyvoms, įgyvendinamoms informacinių ir komunikacinių technologijų srityje (ENIAC ir ARTEMIS, atitinkamai nanoelektronikos ir įterptųjų kompiuterinių sistemų srityse) naudojamos pramonės, Bendrijos ir valstybių lėšos.

² Žr. kartu su šiuo komunikatu pateikiamą poveikio vertinimą.

Todėl Europos strateginiame energetikos technologijų plane (SET plane)³ pateikiama bandomojo projekto patirtis, įgyta drauge sprendžiant svarbų Europos visuomeninių uždavinių. SET plano – neatsiejamo Europos energetikos ir klimato kaitos politikos ramsčio – tikslas yra paspartinti anglies dioksido kiekius mažinančių technologijų kūrimą ir diegimą, vykdant keletą nuoseklių veiksmų, įskaitant bendrą programavimą.

Šis komunikatas yra viena iš penkių politikos iniciatyvų, Komisijos parengtų pagal 2008 m. žaliąją knygą „Europos mokslinių tyrimų erdvė. Naujos perspektyvos“⁴. Jis ypač susijęs su matmeniu „Mokslinių tyrimų programų ir prioritetų optimizavimas“ ir yra žingsnis pirmyn, kuriant „penktąją laisvę“, nes šalinamos kliūtys laisvam žinių judėjimui.

1. NAUJO POŽIŪRIO Į VALSTYBIŲ NARIŲ BENDRADARBIAVIMĄ MOKSLINIŲ TYRIMŲ SRITYJE BŪTINYBĖ

Sprendžiant svarbiausius Europos visuomeninius uždavinius⁵ būtina atsižvelgti į mokslą ir technologijas

Nuo to, kaip Europa spręs daugelį svarbių visuomeninių uždavinių, priklausys jos ateitis artimiausiais dešimtmečiais. Šie uždaviniai yra: išlaikyti Europos klestėjimą išaugusios pasaulinės konkurencijos sąlygomis; tenkinti senėjančios visuomenės poreikius ir spręsti imigracijos keliamus uždavinius; skatinti tvarią plėtrą, ypač atsižvelgiant į klimato kaitą, užtikrinti energijos tiekimą, saugoti žmonių sveikatą ir aplinką, užtikrinti maisto kokybę bei galimybę jo gauti ir užtikrinti nacionalinį saugumą.

Tuo pačiu metu Europos piliečiai vis labiau tikisi, kad šie uždaviniai bus sprendžiami pasitelkiant mokslą ir technologijas.

Mūsų partneriai už Europos ribų – tiek senieji (JAV, Japonija), tiek naujieji (Kinija, Indija ir t. t.) – supranta, apie ką kalbame. Jie imasi įgyvendinti plataus masto tikslingas mokslinių tyrimų programas ir bendradarbiauja tarpusavyje. Europai ir jos valstybėms narėms reikia parengti stipresnį ir koordinuotesnį šių uždavinių sprendimą, kai reikia, bendradarbiaujant su tarptautiniais partneriais.

Palyginti su pagrindiniais partneriais, Europa vis dar nepakankamai investuoja į mokslinius tyrimus, o MTTP skiriamos lėšos – tiek viešajame, tiek privačiajame sektoriuje – iš esmės nesikeitė visą pastarąjį dešimtmetį. Jei Europa negali greitai ir smarkiai padidinti savo išlaidų, ji turi rasti naujų pažangių būdų veiksmingiau panaudoti savo nepakankamai gausius MTTP išteklius. Norėdama padidinti viešųjų moksliniams tyrimams ir plėtrai skiriamų lėšų duodamą naudą visuomenei, Europa taip pat turėtų stiprinti savo gebėjimą panaudoti mokslinių tyrimų

---

³ COM(2007) 723, 2007 11 22.

⁴ Be šio komunikato, šiais metais Komisija priėmė:

- Rekomendacija dėl intelektualinės nuosavybės valdymo vykdant žinių perdavimo veiklą ir universitetų bei kitų viešųjų mokslinių tyrimų organizacijų praktikos kodekso, COM(2008)1329, 2008 4 10;

- Komunikatas „Geresnė karjera ir didesnis mobilumas: mokslo darbuotojams skirta Europos partnerystė“, COM(2008)317, 2008 5 23;

- Be to, ji rengia Tarybos reglamentą „Bendrijos teisinė Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros (ERI) sistema“ ir komunikatą „Strateginė Europos tarptautinio bendradarbiavimo mokslo ir technologijų srityje sistema“.

⁵ Ši sąvoka apima ekonominius, socialinius ir aplinkosaugos uždavinius.

rezultatus visuomenės ir ekonomikos naudai, ypač pasinaudodama Europos pramonės inovaciniais gebėjimais ir skatindama inovacijų poreikį⁶.

Kas prarandama šalims atskirai vykdant mokslinius tyrimus

Pastaraisiais metais valstybės narės ir Bendrija ėmėsi daug iniciatyvų, kad padidintų viešųjų mokslinių tyrimų poveikį ir veiksmingumą. Vis dėlto iki šiol nebuvo skirta pakankamai dėmesio vienai iš akivaizdžiausių priežasčių, dėl kurių MTTP nauda nėra pakankamai optimali: būtent, bendradarbiavimo koordinuojant nacionalines viešąsias MTTP programas trūkumui. Suinteresuotosios šalys seniai pripažino, kad tai yra ES MTTP sistemos silpnoji pusė. Tačiau nepaisant pastarųjų metų pastangų spręsti šią problemą, Europos moksliniai tyrimai išlieka labai nekoordinuoti.

Šiandien 85 % viešųjų mokslinių tyrimų ir plėtros yra programuojama, finansuojama, stebima ir vertinama nacionaliniu lygiu, šalims pernelyg mažai bendradarbiaujant ir koordinuojant veiksmus tarpusavyje. Mažiau negu 6 proc. visų investicijų į MTTP ir 15 proc. Europos viešai finansuojamų civilinių MTTP (iš kurių 10 proc. sudaro tarpvyriausybės organizacijos ir schemos ir 5 proc. – Bendroji programa) finansuojama valstybėms bendradarbiaujant tarpusavyje.

Tai nereiškia, kad visas mokslinių tyrimų programavimas turėtų būti vykdomas valstybėms bendradarbiaujant ir kad vien nacionalinis programavimas turėtų būti nutrauktas. Nacionalinis programavimas turi vietą Europos mokslinių tyrimų erdvėje, ypač kai jis orientuotas į nacionalinius poreikius ir prioritetus, ir kai bendradarbiavimas Europos lygiu nesukurtų didelio masto pranašumų.

Problema greičiau yra ta, kad srityse, kurios yra strategiškai svarbios visai Europai arba didelei jos daliai, dėl viešųjų mokslinių tyrimų fragmentiškumo rezultatai nėra pakankamai optimalūs, brangiai kainuoja Europai ir trukdo realizuoti visuomeninius tikslus.

- Žvelgiant iš visos Europos perspektyvos, nacionalinės tyrimų programos gali be reikalo dubliuoti viena kitą ir joms gali trūkti reikalingo programos masto ir nuodugnumo.
- Nacionalinių procedūrų daugybė apsunkina tarpvalstybines programas ir neskatina tarptautinio pobūdžio mokslinių tyrimų dalyvių ieškoti mokslinių tyrimų finansavimo kitose šalyse.
- Dėl nepakankamo tarpvalstybinio bendradarbiavimo programų srityje sunku kartu spęsti bendrus uždavinius, apsunkinamas po visą Europą „išsibarsčiusių“ duomenų ir žinių kaupimas, tarpvalstybinis mokslo darbuotojų judumas ir mokymas, stabdomas mokslinių tyrimų rezultatų skleidimas tarptautiniu mastu.
- Svarbiausia, tai trukdo nustatyti visos Europos strateginę mokslinių tyrimų darbotvarkę ir horizontaliai koordinuoti politiką.

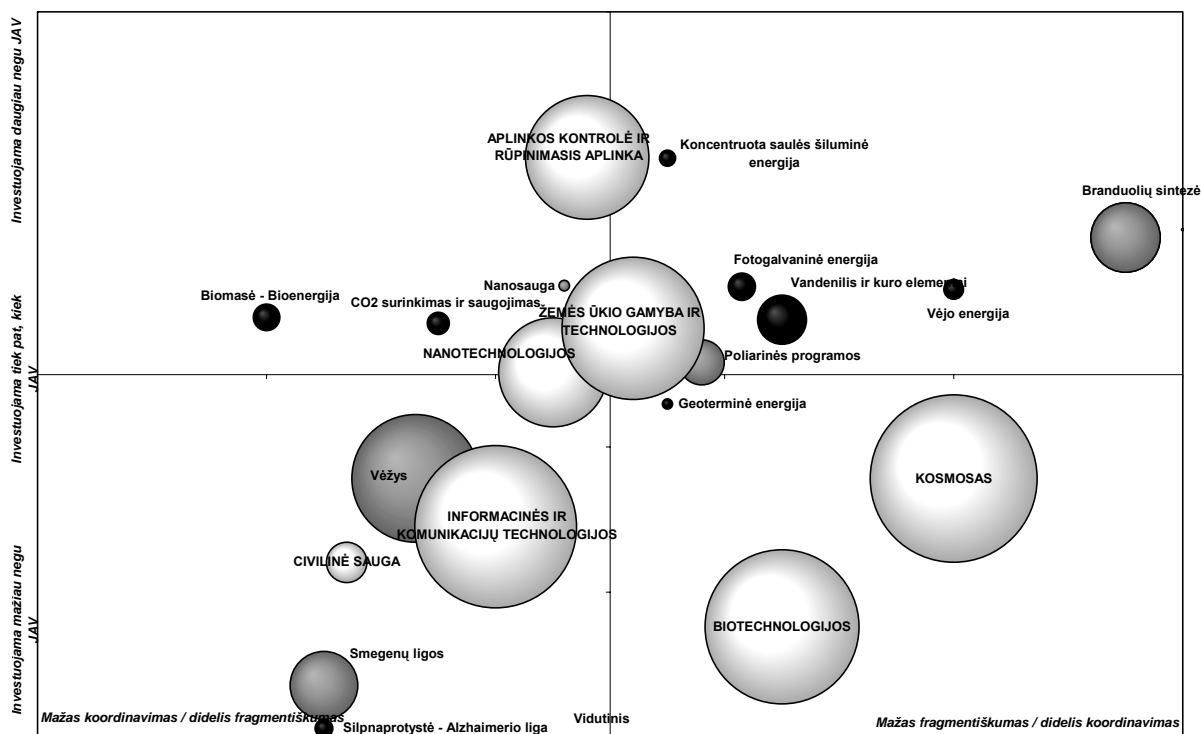
⁶ „Novatoriškos Europos kūrimas“, Esko Aho vadovaujamos grupės ataskaita Komisijai, 2006 m. sausio mėn.

1 langelis. Pavieniai viešieji moksliniai tyrimai Europos mokslinių tyrimų erdvėje

Mokslo ir technologijų sritys smarkiai skiriasi pagal, pavyzdžiui, į MTTP investuotas sumas, esamo koordinavimo (fragmentiškumo) laipsnį ir veiklos rezultatus – ir tarp šių veiksmų nėra tiesioginio linijinio ryšio. Žemiau pateikiamoje diagramoje parodytas viešojo finansavimo dydis, koordinavimo (fragmentiškumo) laipsnio įvertinimas Europos lygiu ir santykinis Europos viešojo finansavimo mastas kai kuriose mokslo ir technologijų srityse palyginti su JAV.

Ši diagrama nėra išsami, tačiau ji parodo, kad kiekviena mokslo ir technologijų sritis yra unikali ir kiekvienai iš jų reikalingas individualus požiūris į bendrą programavimą, kuris turėtų būti grindžiamas faktais ir strategine detalios informacijos apie atitinkamas mokslo ir technologijų sritis analize.

Tam reikalingas aktyvus valstybių narių dalyvavimas.

X ašis: Čia įvertinamas valstybių narių (VN) mokslinių tyrimų programų koordinavimo ir finansavimo bei institucinio susiskaidymo laipsnis, remiantis kokybiniais vertinimais moksliniuose leidiniuose, strateginėse ataskaitose ir pan.;

Y ašis: Čia pateikiamas viešųjų investicijų į mokslinius tyrimus ir plėtrą Europoje (VN + Europos Komisija (EB)) logaritminis santykis palyginti su JAV

Burbulų dydis: Jis tiesiogiai proporcingas Europos viešojo finansavimo (VN+EB) sumai, remiantis New Cronos (pvz., GBAORD), JAV vyriausybės duomenimis ir moksliniais leidiniais.

Idealiu atveju kai kurios mokslinių tyrimų sritys turėtų būti dar smulkiau suskaidytos. Pavyzdžiui, burbulas „Biotechnologijos“ turėtų būti suskaidytas į tokias dalis: „Sveikata“, „Pramonė ir aplinka“ ir „Augalai, gyvūnai ir maistas“. Tai ne visada buvo galima padaryti dėl nepakankamų palygintinų duomenų.

Kodėl reikalingas naujas požiūris

Siekdama judėti pirmyn Europa turi pasinaudoti savo tarpvalstybinių mokslinių tyrimų laimėjimais, tačiau taip pat turi pripažinti ir atkreipti dėmesį į dabartinių metodų ribotumą.

Kai kurie didžiausi Europos mokslo laimėjimai susiję su tarpvalstybiniu moksliniais tyrimams ir plėtrai skirtų viešųjų lėšų sutelkimu. Per pastaruosius 50 metų atsirado įvairių tarpvyriausybinių mokslinių tyrimų organizacijų, kaip antai Europos branduolinių tyrimų organizacija (CERN), Europos molekulinės biologijos laboratorija (EMBL) ir Europos kosmoso agentūra (ESA). 8–9 dešimtmečiais buvo pradėtos įgyvendinti tokios tarpvyriausybines programos kaip COST ir EUREKA ir buvo inicijuota mokslinių tyrimų bendroji programa. Padaugėjo valstybių narių dvišalių susitarimų. O nuo 2005 m. Bendrija pradėjo taikyti keletą naujų daug žadančių koordinavimo ir bendradarbiavimo priemonių, tokių kaip ERA-NET schema ir 169 straipsnyje numatytos iniciatyvos⁷.

Tačiau šių Bendrijos iniciatyvų poveikis galėjo būti didesnis, jei būtų buvę laikomasi bendresnės strategijos, valstybės narės prisiimtų aukštesnio lygio politinius įsipareigojimus, būtų daugiau skaidrumo nacionalinėse mokslinių tyrimų sistemose, naudojamos priemonės būtų lankstesnės. Nėra prasmės plėtoti šių iniciatyvų ir didinti bendrą BP7 apimtį, jei nebus sprendžiamas nepakankamo valstybių narių strateginio programavimo klausimas. Dvišalių valstybių narių susitarimų ir tarpvyriausybinių mokslinių tyrimų organizacijų ir schemų poveikis yra ribotas. Nors atvirasis koordinavimo metodas leido sėkmingai apsikeisti idėjomis, konkrečių nacionalinės valstybių narių mokslinių tyrimų politikos koordinavimo iniciatyvų nebuvo iškelta ir nebuvo numatyta bendra darbotvarkė strateginės svarbos srityse.

Tačiau iš šių pastarųjų Bendrijos iniciatyvų, skirtų programų koordinavimui ir bendradarbiavimui skatinti, galima daug ko išmokti ir šios pamokos gali būti svarbi atspirtis siekiant pažangos bendro programavimo srityje.

Dabar yra unikali galimybė padaryti šuolį link visos Europos bendradarbiavimo mokslinių tyrimo srityje, kuris galėtų būti toks pat svarbus kaip bendrųjų programų sukūrimas. Šiuo komunikatu Komisija siekia padėti surasti sprendimą pradėdama strateginį ir struktūrizuotą procesą.

---

⁷

Šiuo atžvilgiu numatomame paskelbti Komisijos komunikate „Europos jūrų ir jūrų laivininkystės mokslinių tyrimų strategija“ siūlomas labiau strateginis metodas, kai ne vien tik derinami keli ERA-NET jūrų mokslinių tyrimų veiksmai; jis atvers konkrečias galimybes vykdyti bendrą programavimą.

2 langelis: Bendras programavimas sprendžiant senėjančios visuomenės problemą

Dažnėjantys Alzheimerio ligos ir kitų silpnaprotystės formų atvejai, ko gero, yra vienas iš didžiausių susirūpinimą keliančių senėjančios visuomenės požymių. Alzheimerio liga yra degeneracinė liga, kuri lėtai ir nepaliaujamai ardo smegenų ląsteles ir neigiamai veikia atmintį, mąstymą, protą ir asmenybę. Ilgainiui ji dažniausiai sukelia tokias papildomas problemas kaip dvasinė sumaištis, kalbos sutrikimai, staigūs nuotaikos svyravimai ir orientacijos laike ir erdvėje praradimas. Maždaug vienas iš 20 žmonių, perkopusių 65 metų amžiaus ribą, kenčia nuo silpnaprotystės. Silpnaprotyste sergančių žmonių – iš kurių nuo 50 iki 70 proc. kenčia nuo Alzheimerio ligos – Europoje yra apie 5,5 mln.; tikėtina, kad tarp perkopusių 60-metį iki 2040 m. šis skaičius išaugs iki 10,7 mln. Su silpnaprotyste susijusios sveikatos apsaugos išlaidos ES jau viršijo 80 mlrd. EUR. Kol kas nėra jokio būdo apsaugoti nuo Alzheimerio ligos ar ją gydyti. Tačiau Europos viešoji parama, skiriama konkrečiai Alzheimerio tyrimams, atrodo labai maža palyginti su tam skiriama parama JAV. Be to, Europoje nėra jokios institucinės varomosios jėgos, kuri rūpintųsi Alzheimerio ligos tyrimais. Ištekliai paskirstyti tarp daugybės įvairių finansavimo agentūrų, esančių 27 ES valstybėse narėse. Dėl to atsiranda rizika, kad mokslinių tyrimų finansavimas ES lygiu gali būti dubliuojamas, taip švaistant lėšas. Tokiai visoms šalims kylančiai problemai spręsti reikia bendrų Europos pastangų, kad būtų surastas bendras sprendimas. Jungtinėse Valstijose Nacionalinis sveikatos institutas ir Nacionalinis senėjimo institutas yra galingos institucinės jėgos, vykdančios mokslinius Alzheimerio ligos tyrimus. Klausimas – ką darys Europa, kad išspręstų šį svarbų visuomeninį uždavinį?

2. BENDRAS PROGRAMAVIMAS – BENDRADARBIAVIMAS SIEKIANT VEIKSMINGIAU SPRĘSTI BENDRUS UŽDAVINIUS

Bendras programavimas. Konceptija

Pagal bendrą programavimą valstybės narės savanoriškai, kintamos geografijos (angl. *variable geometry*) pagrindu dalyvauja nustatant, kuriant ir įgyvendinant bendrą strateginę mokslinių tyrimų darbotvarkę, paremtą bendra vizija, kaip reikėtų spręsti svarbiausius visuomeninius uždavinius. Tam gali prireikti strateginio bendradarbiavimo vykdant esamas nacionalines programas arba gali tekti bendrai planuoti ir parengti visiškai naujas. Abiem atvejais reikės suvienyti išteklius, pasirinkti arba sukurti labiausiai tinkamą (-as) priemonę (-es), įgyvendinti ir kartu stebėti ir tikrinti padarytą pažangą. Taip siekiama didinti ir gerinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą, koordinavimą ir valstybių narių iš viešojo sektoriaus finansuojamų mokslinių tyrimų programų keliose strateginėse srityse integravimą, ir tokiu būdu padėti Europai padidinti mokslinių tyrimų viešojo sektoriaus finansavimo veiksmingumą, siekiant geriau spręsti svarbiausius visuomeninius uždavinius.

Bendras programavimas. Ambicingas struktūrizavimo tikslas

- Bendras programavimas susijęs su Europos mokslinių tyrimų erdvės struktūros pakeitimu. Tai išsamus, ilgas strateginis procesas, kuriuo siekiama didinti Europos gebėjimą spręsti svarbiausius ekonominius ir visuomeninius uždavinius, kurių sprendimas labai priklauso nuo mokslinių tyrimų. Bendras programavimas – tai bendrų vizijų ir strateginių mokslinių tyrimų darbotvarkių nustatymas, jų tinkamas įgyvendinimas ir apčiuopiamas poveikis visuomenei. Juo nustatomi aiškūs ir realistiški tikslai ir siektini rezultatai, kad būtų įgyvendintas svarbus perversmas tose srityse, kur jis taikomas.
- Bendras programavimas nėra tiesiog etikečių klijavimas, kai egzistuojančios nacionalinės mokslinių tyrimų programos, kuriomis sprendžiamas tas pats klausimas, yra tiesiog pergrupuojamos bendru pavadinimu arba laisvai koordinuojamos ir rikiuojamos. Tai nėra ir griežtas darbo jėgos pasiskirstymas tarp šalių mokslinių tyrimų veiklai konkrečioje srityje vykdyti ar nacionalinių moksliniams tyrimams skirtų lėšų pervedimas į Briuselį. Bendru programavimu siekiama struktūrizuojančio poveikio, kad būtų padidintas viešojo mokslinių tyrimų finansavimo veiksmingumas ir poveikis.
- Tačiau suinteresuotosios šalys turėtų žinoti, ką tai reiškia. Idealiausiu atveju bendram programavimui reikia, kad valstybės narės būtų pasirengusios kurti ir įgyvendinti bendras mokslinių tyrimų darbotvarkes, kuriose būtų numatyta daugiametė bendrai pasirinkta veikla (planavimo, pradžios, vertinimo) ir finansavimo mechanizmai.

... laikantis pragmatiško ir lankstaus požiūrio

- Bendram programavimui reikalinga nauja valstybių narių mąstysena. Svarbiausia, tam reikalingi konkretūs valstybių narių išsipareigojimai ir veiksmai; taip pat būtina permąstyti ir reorganizuoti nacionalinių mokslinių tyrimų programų nustatymo ir įgyvendinimo būdus, iš naujo nukreipiant jas į bendrus tikslus.
- Todėl bendras programavimas turi būti savanoriškas procesas, paremtas kintama geografija ir atvira prieiga. Nėra reikalo visoms valstybėms narėms dalyvauti konkrečioje iniciatyvoje, tačiau partnerės turi būti pajėgios sutelkti reikiamą kritinę išteklių masę.

- Dėl to taip pat svarbu, kad vykdant bendrą programavimą būtų laikomasi realistiško ir lankstaus požiūrio ir laipsniško proceso (žr. 3 skyrių), siekiant kiek įmanoma padidinti jo galimą struktūrizuojantį efektą ir poveikį visuomenei.
- Bendras programavimas nereiškia Bendrijos finansavimo *a priori*. Pirmiausia ir svarbiausia, tai reiškia, kad valstybės narės nustato bendras strategijas ir sutelkia nacionalinius išteklius. Tuo pačiu metu neatmetama papildomo Bendrijos finansavimo galimybė, priklausanti nuo pridėtinės vertės, Europos aspekto ir galimo susijusių iniciatyvų struktūrizuojančio poveikio.

Bendro programavimo nauda

Bendras programavimas bus naudingas valstybėms narėms, Europos mokslinių tyrimų programų vadovams, Europos mokslininkams ir įmonėms:

- Bendras programavimas padeda kartu spręsti bendrus uždavinius, kurti bendrus sprendimus ir vienu balsu kalbėti tarptautinėje arenoje.
- Jis padeda įveikti pradžios kliūtis, tokias kaip didelės pradinės ir veiklos sąnaudos kai kuriose mokslo ir technologijų srityse.
- Jis padeda optimizuoti mokslinių tyrimų programų apimtį visoje Europoje, panaikinti nereikalingą programų dubliavimą visoje Europoje ir padidinti jų nuodugnumą.
- Juo skatinama mokslinė kompetencija per bendrus kvietimus teikti paraiškas su bendru finansavimu ir tarpusavio vertinimą; tai padidina konkurenciją siekiant gauti lėšų ir didina mokslinių tyrimų pasiūlymų kokybę.
- Remiant tarpvalstybinį bendradarbiavimą projektų vykdymo srityje, bendruoju programavimu padedama sutelkti per kelias šalis arba per visą Europą „išbarstytus“ duomenis ir žinias, sudaroma galimybė greitai paskleisti mokslinių tyrimų rezultatus, skatinamas tarpvalstybinis žmogiškųjų išteklių judumas ir mokymas, ir didinamas kiekvieno į viešuosius mokslinius tyrimus investuoto euro poveikis mokslui, technologijoms ir inovacijoms.
- Tai padeda stiprinti koordinavimą su kitomis susijusiomis politikos sritimis, nes užtikrina didesnę programų matomumą, mažina programų valdymo sąnaudas, sudaro sąlygas tarpvalstybiniam politikos mokymuisi ir gerina viešųjų mokslinių tyrimų programų atskaitomybę ir skaidrumą.

Minėti privalumai taip pat bus ypač naudingi tiems regionams ir toms šalims, kurie stengiasi pasivyti kitus regionus ir šalis pagal investicijas į mokslinius tyrimus ir jų rezultatus. Dėl svarbių mokslo ir technologijų privalumų, kuriuos suteikia bendras programavimas ir jo reikšmingas struktūrizuojantis poveikis, Europos piliečiai galės pasinaudoti stipresniu ekonominiu augimu, didesniu konkurencingumu bei aukštesniu užimtumo lygiu, ir greitesniais bei geresniais socialinių ir aplinkos problemų sprendimais.

Siekiant dar plačiau paaiškinti šią naudą, pateikiamas pavyzdys, kaip bendru programavimu galima prisidėti prie senėjančios visuomenės keliamų uždavinių sprendimo (žr. 2 langelį). Šis pavyzdys yra tik iliustracinio ir hipotetinio pobūdžio, vienintelis jo tikslas – konkrečiau ir aiškiau parodyti potencialią bendro programavimo kaip tarpvalstybinio programinio

bendradarbiavimo strateginėse srityse mechanizmo, galią ir poveikį. Išsamesnė bendro programavimo potencialo sprendžiant kitus visuomeninius uždavinius ir kitose technologijų srityse analizė pateikiama Komisijos tarnybų darbiniam dokumente, pridedamame prie šio komunikato.

3. KĄ DARYTI, KAD BENDRAS PROGRAMAVIMAS VEIKTŲ

Šiame komunikate Komisija siūlo praktišką bendro programavimo metodologiją tam tikrose sutartose srityse. Šių konkrečių sričių nustatymo procesas aprašytas kitame skyriuje. Šiame trečiame skyriuje pateikiama metodologija, kaip padaryti, kad bendras programavimas veiktų. Ji paremta Europos technologijų platformų patirtimi, pritaikant ją prie viešųjų mokslinių tyrimų programų. Ją sudaro įvairūs veiksmai, atitinkantys mokslinių tyrimų programų gyvavimo ciklą, būtent, nuo programos apibrėžimo ir įgyvendinimo iki stebėjimo ir vertinimo.

Galima nustatyti tris etapus:

1. Bendros vizijos sutartoje srityje sukūrimas: šia vizija turėtų būti numatytas (-i) ilgalaikis (-ai) tikslas (-ai), kuris (-ie) nustatomas (-i) autoritetingų srities ekspertų ir politiškai patvirtinamas (-i). Ji būtų sukurta remiantis patikimais duomenimis (galbūt įskaitant ir (bendrą) numatymo veiklą) ir išsamiais (viešomis) konsultacijomis su suinteresuotosiomis šalimis, ypač su mokslinė ir pramonės bendruomenėmis. Ji lygiai taip pat galėtų remtis preliminariu (bendru) esamų programų ir pajėgumų vertinimu.

2. Suformulavus viziją, ji turėtų būti perkelta į strateginę mokslinių tyrimų darbotvarkę (SRA), kurioje nustatomi konkretūs, išmatuojami, pasiekiami, realistiški ir laiku pagrįsti (toliau – SMART) tikslai. Strategine mokslinių tyrimų darbotvarke turėtų būti užtikrinta, kad vizija veiktų, o vizijos tikslų įgyvendinimas susietas su esamais arba naujai kuriamais gebėjimais Europoje. Geras esamų programų bei gebėjimų visoje Europoje (ir už jos ribų) žinojimas bus labai svarbus.

3. Strateginės mokslinių tyrimų darbotvarkės (SRA) įgyvendinimas: visos dalyvaujančios institucijos taip nukreipia savo programas ir finansavimą, kad nuosekliai prisidėtų prie strateginės mokslinių tyrimų darbotvarkės įgyvendinimo. Siekiant įgyvendinti tam tikras bendro programavimo iniciatyvas reikia išnagrinėti ir naudoti visas įmanomas viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų priemones (nacionalines ir regionines mokslinių tyrimų programas, tarpvyriausybinių mokslinių tyrimų organizacijų ir bendradarbiavimo programas, mokslinių tyrimų infrastruktūras, judumo programas ir pan.). ES finansavimas ir Bendrosios programos priemonės gali būti naudojami jas įgyvendinant, o gali ir ne. Turi būti užtikrinta reguliari pažangos stebėseną ir vertinimas lyginant su SMART tikslais, o apie rezultatus pranešama politiniu lygiu.

Bendras programavimas galėtų būti lengvesnis esant keletui pagrindinių sąlygų:

- Sutarimas dėl kelių bendrų tarpusavio vertinimo principų ir procedūrų („mokslinės žaidimo taisyklės“).
- Bendrų numatymo veiklos ir bendro nacionalinių arba regioninių programų arba investicijų į konkrečias mokslinių tyrimų sritis vertinimo metodologijų sukūrimas.

- Bendrų tarpvalstybinio mokslinių tyrimų finansavimo nacionaliniu arba regioniniu lygiu principų nustatymas („finansinės žaidimo taisyklės“).
- Veiksmingos priemonės intelektinės nuosavybės teisėms užtikrinti ir mokslinių tyrimų rezultatų sklaidimui bei optimaliam naudojimui palengvinti.

4. KONKREČIŲ BENDRO PROGRAMAVIMO SRIČIŲ NUSTATYMO PROCESAS

Kaip nurodyta šiame komunikate, bendras programavimas reiškia, kad valstybės narės kuria bendrą viziją ir strategines mokslinių tyrimų darbotvarkes, skirtas konkrečioms visuomeniniams uždaviniams spręsti.

Kaip minėta, tai savanoriškas procesas, paremtas kintama geografija ir atvira prieiga. Tačiau atsižvelgiant į platesnį Liublianios proceso kontekstą, būtų logiška, kad ES institucijos atliktų vaidmenį jo valdyme, o valstybių narių nuosavybė ir atsakomybė turi būti akcentuojamos. Komisija gali būti tarpininkė, pasirengusi pasiūlyti pagalbą, jei jos prireiktų valstybėms narėms, dalyvaujančioms bendro programavimo iniciatyvose. Ji taip pat nuolat informuos Tarybą apie padarytą pažangą, kad pastaroji galėtų užtikrinti veiksmingą stebėseną ir įgyvendinimą. Tai taip pat užtikrins atvirą prieigą, nes valstybės narės bus informuojamos apie planuojamas arba įgyvendinamas iniciatyvas, kad galėtų bet kuriame etape prie jų prisijungti.

Todėl Komisija:

- Ragina Tarybą iki 2008 m. pabaigos patvirtinti bendro programavimo koncepciją ir tikslus.
- Ragina Tarybą paprašyti ministrų skirti aukšto lygio atstovus, kurie iki 2009 m. vasaros nurodytų ir pagrįstų konkrečias bendro programavimo sritis, remdamiesi aiškiais kriterijais (žr. 3 langelį) ir konsultacijomis su suinteresuotosiomis šalimis. Komisija siūlosi teikti šiai grupei sekretoriato paslaugas.
- Iki 2009 m. pabaigos pateiks Tarybai tvirtinti rekomendacijas, skirtas bendro programavimo iniciatyvoms konkrečiose aukšto lygio atstovų nustatytose srityse pradėti. Šiose rekomendacijose bus pateikti išsamesni pasiūlymai dėl bendro programavimo iniciatyvų valdymo ir įgyvendinimo, atsižvelgiant į grįžtamąją informaciją, gautą iš Tarybos ir valstybių narių, įsipareigojusių dalyvauti atskirose iniciatyvose.
- Inicijuos suinteresuotų organizacijų ir institucijų bendradarbiavimą, siekiant gerinti pagrindines bendro programavimo sąlygas.
- Ragina Tarybą prižiūrėti ir nuolat stebėti bendro programavimo iniciatyvų pažangą ir, jei reikia, aptarti tolesnius veiksmus, reikalingus jų veiksmingam įgyvendinimui užtikrinti.

3 langelis. Konkrečių bendro programavimo sričių nustatymo kriterijai

- Šioje srityje turėtų būti sprendžiami visos Europos (pasaulio) socialiniai-ekonominiai arba aplinkosaugos uždaviniai.
- Iš viešojo sektoriaus finansuojami moksliniai tyrimai yra būtini tiems uždaviniams spręsti.
- Bendras programavimas šioje srityje aiškiai sukuria pridėtinę vertę, t.y. egzistuoja poreikis vykdyti tokio masto ir aprėpties viešojo sektoriaus finansuojamus mokslinius tyrimus, kurių negali finansuoti atskiros valstybės narės.
- Ši sritis yra pakankamai koncentruota, kad būtų galima nustatyti aiškius ir realistiškus tikslus.

Be to, pasirinktos srities bendro programavimo iniciatyva turėtų:

- padėti įveikti fragmentiškumą ir nereikalingą viešojo sektoriaus finansuojamų mokslinių tyrimų dubliavimą ir padėti veiksmingiau naudoti viešuosius išteklius;
- apimti svarbiausias tos srities viešąsias iniciatyvas, o dalyvaujančios valstybės narės turėtų ją visiškai palaikyti ir įsipareigoti ją remti.